

Protocol Sociale Veiligheid

Basisschool de Maasköpkes

Inhoud:

Inhoud

Inleiding.....	3
Uitgangspunten	4
Pedagogisch klimaat.....	5
Gouden regels.....	5
Anti-pestbeleid.....	5
Positieve groep	6
Sociogram	7
Sociaal-emotionele ontwikkeling	8
Methodiek.....	8
Leerlingvolgsysteem SCOL.....	9
Rapportage	10
Werkwijze.....	11
Preventieve maatregelen.....	11
Curatieve maatregelen.....	11
Bijlage 1:.....	13
Pestprotocol.....	13
Bijlage 2:.....	15
SCOL-categorieën.....	15

Inleiding

Op basisschool de Maasköpkes streven we naar een veilig pedagogisch klimaat voor leerlingen en volwassenen. Naast fysieke veiligheid – heel belangrijk – gaat het ook om sociale veiligheid. Pas dan kan een mens tot ontwikkeling komen. We zorgen ervoor dat iedereen zichzelf kan zijn, we praten met elkaar, we helpen elkaar om te gaan met problemen en luisteren naar elkaar. Door kinderen te leren dat respect hebben voor elkaar ook betekent dat je rekening houdt met anderen en dat je mensen respecteert zoals ze zijn, willen we bereiken dat kinderen zich veilig voelen op onze school. Tegen pesten treden we onmiddellijk op. Onze school heeft omgangsregels voor zowel kinderen als volwassenen die afgeleid zijn van de gedragscode van MosaLira. Onze school onderschrijft het “convenant veilige school”, dat in oktober 2009 door MosaLira is ondertekend.

In schooljaar 2016-2017 wordt een geheel nieuw plan gemaakt voor MosaLira en dit plan wordt aangevuld/aangepast voor afzonderlijke school van MosaLira.

Uitgangspunten

Om een sociaal veilige school te kunnen zijn gaan wij uit van de kerndoelen.

Van de 28 leerstofoverstijgende kerndoelen voor het basisonderwijs kunnen er 14 worden ondergebracht onder de noemer sociaal-emotionele ontwikkeling. Reden genoeg om aandacht te besteden aan die ontwikkeling.

Kerndoelen sociaal-emotionele ontwikkeling.

Sociaal gedrag.

- respectvol omgaan met anderen
- handelen naar algemeen geaccepteerde normen en waarden
- verschillen in levensbeschouwing en cultuur respecteren
- in een groep voor een eigen standpunt durven uitkomen
- rekening houden met de gevoelens en wensen van anderen
- in de groep afwijkende standpunten durven ondersteunen
- verantwoordelijkheid nemen voor te verrichten taken

Zelfbeeld.

- zelfvertrouwen hebben
- gedragsimpulsen kunnen beheersen
- voor zichzelf en anderen kunnen en durven opkomen

Gebruik van uiteenlopende strategieën.

- gerichte vragen kunnen stellen aan personen
- kunnen samenwerken en overleggen om tot gezamenlijke oplossingen te komen

Werkhouding.

- plezier hebben in het leren van nieuwe dingen
- doorzetten wanneer iets niet direct lukt

Pedagogisch klimaat

Gouden regels

Op basisschool de Maasköpkes hebben wij de volgende gouden regels:

1) Wij praten met elkaar.

- Wij gaan respectvol met elkaar om.
- Wij hebben allemaal wel eens een meningsverschil of ruzie, maar we doen allemaal ons best om dit uit te praten.

2) Wij zorgen samen voor rust in de school.

- We lopen door de gang.
- Wij houden de klas, de school en de omgeving netjes.

3) Iedereen hoort erbij.

- Wij zorgen ervoor dat iedereen zich op school veilig voelt.
- Wij zijn allemaal belangrijk voor de groep en zullen meewerken aan een goede sfeer.
- Wij pesten elkaar niet.

4) Wees zuinig en netjes.

- Wij gaan zorgvuldig om met de materialen van school en die van anderen.
- Wij gooien afval in de prullenbak en niet ergens anders.

5) Handen thuis.

- Wij gebruiken binnen en buiten de school geen geweld.
- Wij komen niet aan iemand als het niet nodig is.

Naast de gouden regels worden aan de start van een nieuw schooljaar samen met de leerlingen groepsregels opgesteld. Deze gelden het hele schooljaar in die betreffende klas, maar zullen ook gedurende de lesweek regelmatig aangehaald. Zie ook dagklapper (vervangingsinformatie).

Anti-pestbeleid

Basisschool de Maasköpkes besteedt in elke groep aandacht aan pesten. De benadering is gericht op preventie.

Het gaat om het ontwikkelen van vaardigheden zoals:

- hoe los je conflicten op;
- hoe maak je duidelijk dat je iets vervelend vindt;
- hoe maak je vriendjes en hoe houd je vriendjes.

Veel aandacht wordt besteed aan geweldloze communicatie.

In het *Pestprotocol* (bijlage 1) staan verschillende manieren beschreven waarop kinderen en leerkrachten met het pestprobleem kunnen omgaan. Voor de onderbouw is er een andere aanpak dan voor de bovenbouw.

Positieve groep

Er zijn grote verschillen tussen groepen. In de ene groep lijkt alles vanzelf te gaan: kinderen gaan samen zwemmen, lossen problemen zelf op en zijn geïnteresseerd in de les van de leerkracht. In de andere groep zijn er kinderen die met lood in de schoenen naar school komen of zelfs liever thuis blijven. Dat is het verschil tussen een positieve en een negatieve groep. In werkelijkheid is een groep in bepaalde mate positief én negatief. Maar welke kant overheerst? Heeft de leerkracht daar invloed op? (Van Engelen, 2016)

Als school streven wij ernaar om alle kinderen met plezier en veiligheid naar school te laten komen.

Daarom vinden wij het belangrijk om te investeren in de sfeer van de groep.

Er is sprake van een positieve groep als er groepsnormen zijn die onze maatschappij als positief ervaart. Denk hierbij aan waarden en normen als respect voor elkaar, samenwerken, omgaan met verschillen en het bieden van veiligheid.

Kenmerken van een positieve groep:

- De groepsleden zijn eensgezind en gemotiveerd om groepsdoelen te halen.
- Groepsleden voelen zich medeverantwoordelijk voor de eigen groep en uiten dit ook.
- De groepsleden tonen respect voor de mening en het karakter van een ander groepslid.
- Groepsleden zijn bereid tot samenwerking.

Kenmerken van een negatieve groep:

- Er is continue strijd om het doel / de harmonie ontbreekt.
- Groepsleden tonen zich niet medeverantwoordelijk voor de groep.
- Groepsleden tonen geen respect voor de mening en het karakter van andere groepsleden.
- Bepaalde rollen ontbreken.

Rollen in een positieve groep:

Leidersrollen:

- ❖ Gezagsdrager = vormt de opinie van de groep en bewaakt het groepsdoel. Vaak niet op de voorgrond.
- ❖ Sociaal werker = heeft interesse in mensen en relaties. Bewaakt de sfeer in de groep en het welzijn van de groepsleden.
- ❖ Organisator = zorgt ervoor dat de hiërarchie binnen de groep in stand wordt gehouden.

Overige rollen:

- ❖ Verkenner = Geen leiders, maar nemen wel initiatieven wanneer duidelijk is wat de bedoeling is.
- ❖ Volger = Doen trouw wat er van hen gevraagd wordt.
- ❖ Appellant = appelleert aan gevoelens van zorgzaamheid en mededogen, heeft grote verantwoordelijkheid voor de groep.
- ❖ Joker = zorgt voor relativering in de groep. Voorkomt dat zaken uit de hand lopen en zaken té serieus genomen worden.

In het boek 'Grip op de groep' van René van Engelen (2016) leest u meer over de positieve groep. In hoofdstuk 7 worden een dertigtal lessen/opdrachten gegeven om aan een positieve groepsfeer te werken.

Op de website www.gripopdegroep.nl zijn verschillende tools te vinden, waaronder de Quicksan positieve groep. De quickscan is geen genormeerde test. Het geeft slechts een indicatie van de groepsfeer.

Sociogram

De meeste sociogrammen meten relaties binnen een groep waarbij kinderen gedwongen worden kinderen te noemen met wie ze graag samen spelen en werken en kinderen met wie ze niet graag samen werken en spelen. Wil je een beeld krijgen hoe positief of negatief een groep is, dan werkt een open sociogram beter. Het open sociogram helpt een beeld te krijgen van de gehele groep. (Van Engelen, 2011)

In groep 1 t/m 8 wordt er twee keer per jaar een sociogram afgenomen. In groep 1/2 neemt de leerkracht dit mondeling af bij de leerlingen en mogen de leerlingen steeds 2 keuzes doorgeven. De vragen die gesteld worden:
Met wie speel je? Met wie speel je niet?
Met wie werk je samen? Met wie werk je niet samen?
Kinderen kunnen dit toelichten in een gesprekje met de leerkracht.

Vanaf groep 3 wordt het open sociogram (Van Engelen 2011) afgenomen. De kinderen mogen nu niet enkel 2 keuzes maken, maar vullen de vragen over alle klasgenoten in. Het sociogram biedt kinderen de keus om klasgenoten positief, neutraal of negatief te kiezen.

Ook wordt schriftelijk aan de kinderen gevraagd om aan te geven of zij denken dat er sprake is van pesten in de klas of op school. Op het formulier van het open sociogram zijn twee vragen toegevoegd:

Heb jij het idee dat er kinderen gepest worden, zo ja wie?

Heb jij het idee dat er kinderen zijn die andere pesten, zo ja wie?

De leerkracht verzamelt alle formulieren en maakt hier twee kruistabellen van. Kruistabel *samen werken* en kruistabel *samen spelen*. Deze kruistabellen biedt de leerkracht inzicht in de groepsvorming.

Het sociogram is geen genormeerde meting. In het algemeen geldt:

Hoe roder de kruistabel, hoe negatiever de groep.

Hoe groener de kruistabel, hoe positiever de groep.

Hoe witter de kruistabel, hoe passiever de groep.

Verder kunt u per leerling informatie aflezen.

Kinderen die bij andere kinderen rood scoren in een over het algemeen positieve groep, vertonen ten opzichte van de positieve groep deviant gedrag.

Op de website www.gripopdegroep.nl zijn de bijbehorende documenten te downloaden:

- Open sociogram

- Kruistabellen

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Methodiek

Basisschool de Maasköpkes heeft tot op heden altijd gewerkt met de methodiek 'Goed Gedaan!'. Goed gedaan! is opgezet rond twaalf leerpaden, waarop stap-voor-stap gewerkt wordt aan sociaal-emotionele competenties die de basis vormen voor positief gedrag.

Groepslessen:

Elke les start met een kort verhaal, gevolgd door verschillende activiteiten die soms ondersteund worden door werkbladen. Elke les staat één onderwerp centraal. Dit onderwerp is ook terug te vinden op de ophangkaarten (zo-doen-we-dat).

Tevens worden ouders geïnformeerd middels de ouderbrieven.

Elk kind apart:

In de leerkrachtenmap van Goed gedaan! bevinden zich naast de groepslessen ook handreikingen voor het werken met individuele leerlingen. De kaarten van Elk kind apart bestaan uit handreikingen in de vorm van extra aandacht en steun voor de leerkracht m.b.t. omgang met kinderen en de 'zo-doe-ik-dat'-kaarten voor kinderen.

De inleidende verhalen zijn duidelijk en aantrekkelijk voor kinderen. Er wordt helder naar voren gebracht waar het die les om gaat. Aan de hand van vragen kan er een kringgesprek ontstaan, waarbij kinderen eigen ervaringen mogen delen.

De opdrachten uit de methode zijn minimaal. De inhoud van de opdracht sluit niet altijd aan bij het lesdoel, het eindigt vaak in een teken- of kleuropdracht. De werkbladen zijn soms een verrijking, soms ook niet.

Een uitgebreide beschrijving of werkwijze bij de Elk kind apart - aanpak is niet aanwezig.

Ook is er per leerpad maar één kaart aanwezig. Langere tijd gericht aan één sociale competentie werken wordt daardoor lastig. De methode biedt te weinig handreikingen op dit gebied.

Om bovenstaande reden heeft basisschool de Maasköpkes besloten geen aparte methodiek rondom Sociaal-Emotionele Ontwikkeling meer te gebruiken.

Gedurende het schooljaar zullen de 8 categorieën uit de SCOL structureel aan bod komen tijdens de lessen en wordt hier bewust aandacht aan besteed.

In bijlage 2 zijn de 8 categoriekaarten toegevoegd. Alle leerkrachten hebben deze kaarten in de klas en kunnen elke week (of een langere periode) één categorie centraal stellen in de klas.

Leerlingvolgsysteem SCOL

De Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL) is een leerlingvolgsysteem voor sociale competentie. De SCOL:

- Meet sociale competentie van leerlingen aan de hand van 26 sociaal competente gedragingen die op school observeerbaar en onderwijsbaar zijn. Deze gedragingen zijn onderverdeeld in acht categorieën van sociaal competent.
- Is een korte gedragsobservatielijst in te vullen door de leerkracht of de docent. Het invullen kost per leerling ongeveer vijf minuten.
- Is er voor alle leerlingen vanaf leerjaar één tot en met acht in het primair en in het speciaal onderwijs en voor de eerste twee leerjaren van het voortgezet (speciaal) onderwijs.
- Voor de bovenbouwleerlingen in PO en SO en de eerste twee leerjaren van het v(s)o is er een zelfbeoordelingslijst met dezelfde vragen als de SCOL met daaraan gekoppeld een portfoliowerkwijze om individueel te werken aan sociale competentie. De afnametijd van de LeerlingSCOL is ongeveer een kwartier.
- De SCOL volgt de leerlingen op het gebied van sociale competentie, het is een leerlingvolgsysteem.
- De SCOL biedt directe aanknopingspunten voor de onderwijspraktijk.
- De SCOL sluit inhoudelijk aan bij de methode Kinderen en... hun sociale talenten.

De SCOL bestaat uit 26 vragen. De vragen beschrijven telkens concreet sociaal competent gedrag. Er zijn vanzelfsprekend veel meer sociaal competente gedragingen dan in de SCOL zijn opgenomen. Daarom moet u de vragen beschouwen als voorbeelden van sociaal competent gedrag. Deze voorbeelden zijn zeer zorgvuldig op basis van onderzoek geselecteerd en geformuleerd. Het blijkt namelijk dat veel sociaal competente gedragingen uiteindelijk te herleiden zijn tot deze 26 vragen. De 26 vragen zijn ondergebracht in acht categorieën van sociaal competent gedrag.

De acht categorieën zijn:

1. Ervaringen delen

Deelt de leerling met anderen wat hem bezighoudt, zowel de positieve als de negatieve ervaringen? Heeft hij plezier met andere leerlingen?

2. Aardig doen

Benadert de leerling andere leerlingen op een positieve manier en draagt hij zorg voor anderen?

3. Samen werken en doen

Kan de leerling met anderen iets tot stand brengen: overleggen, afspraken maken en ideeën inbrengen?

4. Een taak uitvoeren

Hoe gaat de leerling om met opdrachten? Denk hierbij niet alleen aan schoolse taken, maar ook aan andere taken, zoals het huishouden, huiswerk maken of materiaal opruimen.

5. Jezelf presenteren

Hoe beweegt de leerling zich onder de mensen; hoe gemakkelijk maakt hij zich kenbaar?

6. Een keuze maken

Gaat de leerling impulsief te werk? Blijft hij bij een beslissing? Hoe gemakkelijk hakt hij een knoop door? In hoeverre beslist de leerling zelf en in hoeverre laat hij zich leiden door anderen?

7. Opkomen voor jezelf

Hoe gaat de leerling om met weerstand? Kan hij voor zichzelf zorgen? Vraagt hij op tijd om hulp?

8. Omgaan met ruzie

Kan de leerling een verschil van mening of een belangentegenstelling oplossen, zonder dat het leidt tot een knallende ruzie.

Rapportage

De kinderen krijgen 2 keer per jaar een portfolio mee naar huis, in maart en in juni, waar oudergesprekken aan worden gekoppeld.

In november vinden er ook oudergesprekken plaats, deze zijn merendeels gericht op het sociaal welbevinden en werkgedrag in de klas.

De ouders krijgen in de oudergesprekken een terugkoppeling over:

- Het sociogram (groep 1-8);
- De SCOL vragenlijst van de leerkracht (groep 3-4-5);
- De SCOL vragenlijst van de leerling (groep 6-7-8);
- Toelichting op het onderdeel sociaal gedrag in het portfolio (groep 3-8);
- Toelichting op het onderdeel werkgedrag in het portfolio (groep 3-8);

Werkwijze

Preventieve maatregelen

- Gouden regels.
- Klassenregels.
- Gesprekjes met kinderen.
- Contact met ouders.
- SEO lessen (straks IPC).
- SCOL – sociogram.
- Kleuterplein: observatielijst SEO.
- Contactpersoon Marischa.
- Gedragscode veiligheidsplan Mosalira.

Curatieve maatregelen

Als er ondanks bovengenoemde maatregelen toch signalen naar voren komen, dan kan er gebruik gemaakt worden van de volgende curatieve maatregelen:

Pestgedrag:

Fase 1: microniveau

Leerkracht gaat in gesprek met de betrokken kinderen.

Allereerst de betrokkenen apart horen.

Daarna alle betrokkenen samen brengen in een gesprek.

De problemen worden toegelicht en uitgelegd. De verantwoordelijkheden worden samen gedeeld en gedragen. De leerkracht maakt samen met de betrokkenen afspraken om tot een gedeelde oplossing te komen. Deze afspraken worden op papier vastgelegd. Ouders worden op de hoogte gesteld van het gesprek en de gemaakte afspraken = verslaglegging oudergesprekformulier, dit komt ook in Esis.

Na een week geeft de leerkracht opnieuw een terugkoppeling, eerst samen met de kinderen, daarna aan ouders.

Probleem is opgelost of door naar fase 2.

Fase 2: mesoniveau

IB 'er wordt ingelicht over de situatie.

Ouders worden betrokken bij het gesprek/probleem.

Leerkracht voert gezamenlijk gesprek met ouders.

Leerkracht, ouders en kinderen voeren gezamenlijk een gesprek om tot een gedeelde oplossing te komen.

Fase 3: macroniveau

Lukt het de huidige betrokkenen niet om het probleem om te lossen, dan wordt de IB 'er actief betrokken en kan de consultant ingeschakeld worden.

Wederom gezamenlijke gesprekvoering met alle betrokkenen (RTO), eventueel met aanvullende partijen (externen).

Wangedrag

Verstoring van de les / brutaal gedrag.

1) Waarschuwing geven in de klas.

2) Verplaatsing binnen de klas → korte time-out max. 5 minuten.

Na time-out kort gesprekje tussen leerkracht en leerling.

3) Verplaatsing naar andere klas (bij collega) → time-out voor langere duur.

Leerling wordt onder toezicht van andere leerkracht/collega geplaatst en krijgt eventueel werk mee.

Leerkracht heeft eerst gesprekje met leerling, voordat deze terugkeert naar de klas.

Leerkracht geeft terugkoppeling aan ouders, maar kind krijgt eerst de gelegenheid om het thuis te vertellen. Leerkracht belt aan het einde van de middag.

Bijlage 1:

Pestprotocol

No Blame-approach kan worden ingezet in de bovenbouw. Kenmerk van deze aanpak is dat getracht wordt de positieve kracht van de groep aan te spreken. Niet de pester(s) aanpakken, maar door mobilisatie van de groep het pesten doen stoppen. In die zin is het geen bestraffende maar een probleemoplossende methode om met pestproblemen om te gaan. Uitgangspunt is dat het belangrijker is het probleem op te lossen dan de pester te bestraffen. Pesters hebben moeite zich in te leven in de gevoelens van anderen. Zij beseffen niet wat de gevolgen van hun gedrag zijn voor de gepeste leerling en zijn vaak geschokt wanneer ze daarmee geconfronteerd worden. De No Blame-aanpak biedt het voordeel dat het empathisch vermogen van de pester(s) en de omstanders wordt vergroot.

De No blame-aanpak in zeven stappen.

1. Gesprek met de gepeste leerling.

De leerkracht gaat in gesprek met de gepeste leerling. Het gaat in dit gesprek om het effect van het pesten op de gepeste leerling. Wat zijn z'n gevoelens. De leerling kan dit eventueel in een brief of tekening weergeven. Verder wordt de procedure van de aanpak besproken. De leerkracht vraagt toestemming aan de leerling om de brief of tekening te gebruiken. De leerling geeft aan welke leerlingen hij graag in de volgende stap in de supportgroep uitgenodigd wil hebben.

2. Bijeenkomst met de betrokkenen (supportgroep).

Uitgenodigd worden de pester(s), meelopers en ook leerlingen van wie men een positieve groepsinvloed kan verwachten. Totaal 5 tot 8 leerlingen. De gepeste leerling is niet aanwezig bij dit gesprek.

3. Het probleem uitleggen en empathie kweken.

In een gesprek legt de leerkracht het probleem uit. Hij legt uit dat er een leerling is die zich erg ongelukkig voelt en dat de aanwezige leerlingen een bijdrage kunnen leveren om de leerling in kwestie te helpen. De leerkracht vermijdt elke vorm van beschuldiging en geeft duidelijk aan dat niemand straf krijgt. Op geen enkel moment bespreekt hij details over de voorvallen.

4. De verantwoordelijkheid delen.

De leerkracht vertelt dat iedereen in de klas er mede verantwoordelijk voor is dat anderen zich prettig en veilig voelen. De supportgroep is bij elkaar geroepen om te helpen het probleem op te lossen.

5. De groepsleden naar ideeën vragen.

De leerkracht vraagt aan iedere deelnemer om na te denken over manieren om het pesten te stoppen en het voor de gepeste leerling weer aangenaam te maken. Hij vraagt aan de leerlingen om hun ideeën zo concreet mogelijk te maken door hun zinnen te beginnen met "ik". 6. De verantwoordelijkheid wordt overgegeven. De leerlingen gaan nu aan het werk. Ze moeten de gelegenheid en de tijd krijgen hun goede voornemens uit te voeren. De leerkracht spreekt wel af dat hij hen na een of twee weken weer zal spreken.

7. Gesprek met alle betrokkenen afzonderlijk.

De leerkracht vraagt aan alle leden van de supportgroep afzonderlijk, inclusief de gepeste leerling, of er iets verbeterd is. Misschien zijn niet alle voornemens geslaagd, maar het belangrijkste is dat het pesten is gestopt.

Ter ondersteuning kan ook het boek 'Pesten aanpakken' geraadpleegd worden (Barkmeijer & Brokken, 2013). Dit boek hanteert een aanpak voor groep 4 t/m 8. Met 'Pesten aanpakken' kan een leerkracht in 5 lesdagen alle rollen met de klas bespreken die kunnen voor komen in een pestproces.

Uit onderzoek blijkt dat niet alleen de pester of de gepeste, maar ook de omstanders een cruciale rol hebben. Zij doen vaak mee of kijken toe, maar ze kunnen pestgedrag ook een halt toeroepen. Bij deze groep valt daarom de meeste winst te behalen. Veel leerlingen zijn het niet eens met pesten, maar weten niet wat ze moeten doen, of denken dat ze alleen staan. Als leraren dit bespreken, gaan leerlingen beseffen dat ze samen iets kunnen bereiken. Door middel van creatieve werkvormen ervaren ze dat zij daadwerkelijk in staat zijn om het pesten aan te pakken.

Bijlage 2:

SCOL-categorieën

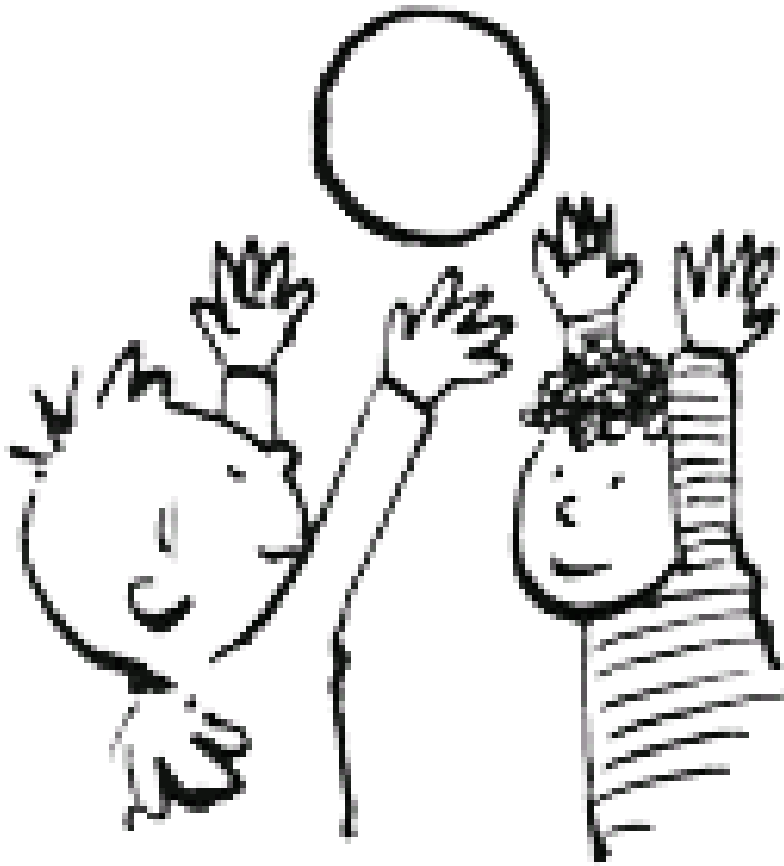
			
1. Ervaringen delen	2. Aardig doen	3. Samen spelen en werken	4. Een taak uitvoeren
			
5. Jezelf presenteren	6. Een keuze maken	7. Opkomen voor jezelf	8. Omgaan met ruzie

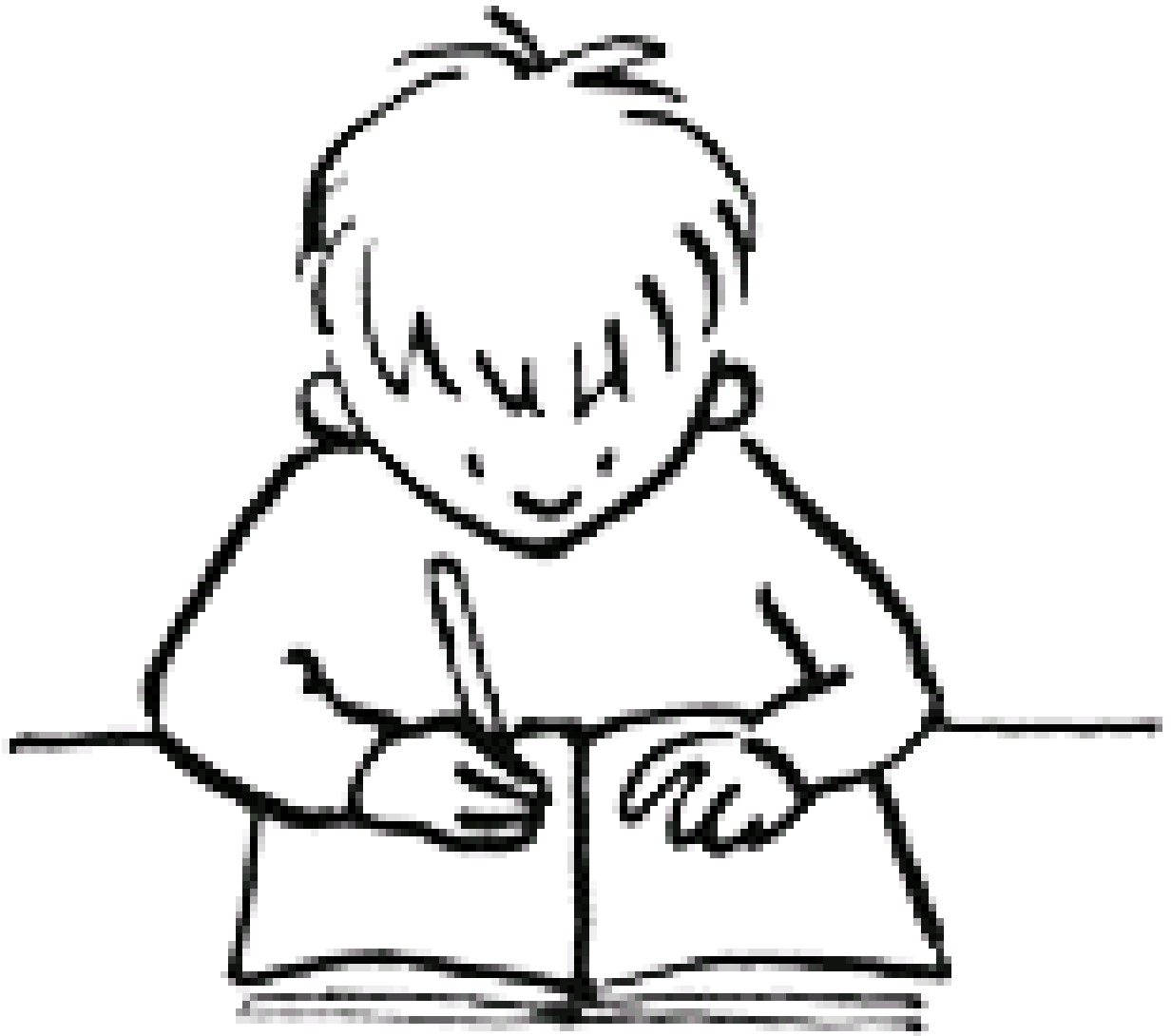
Ervaringen delen

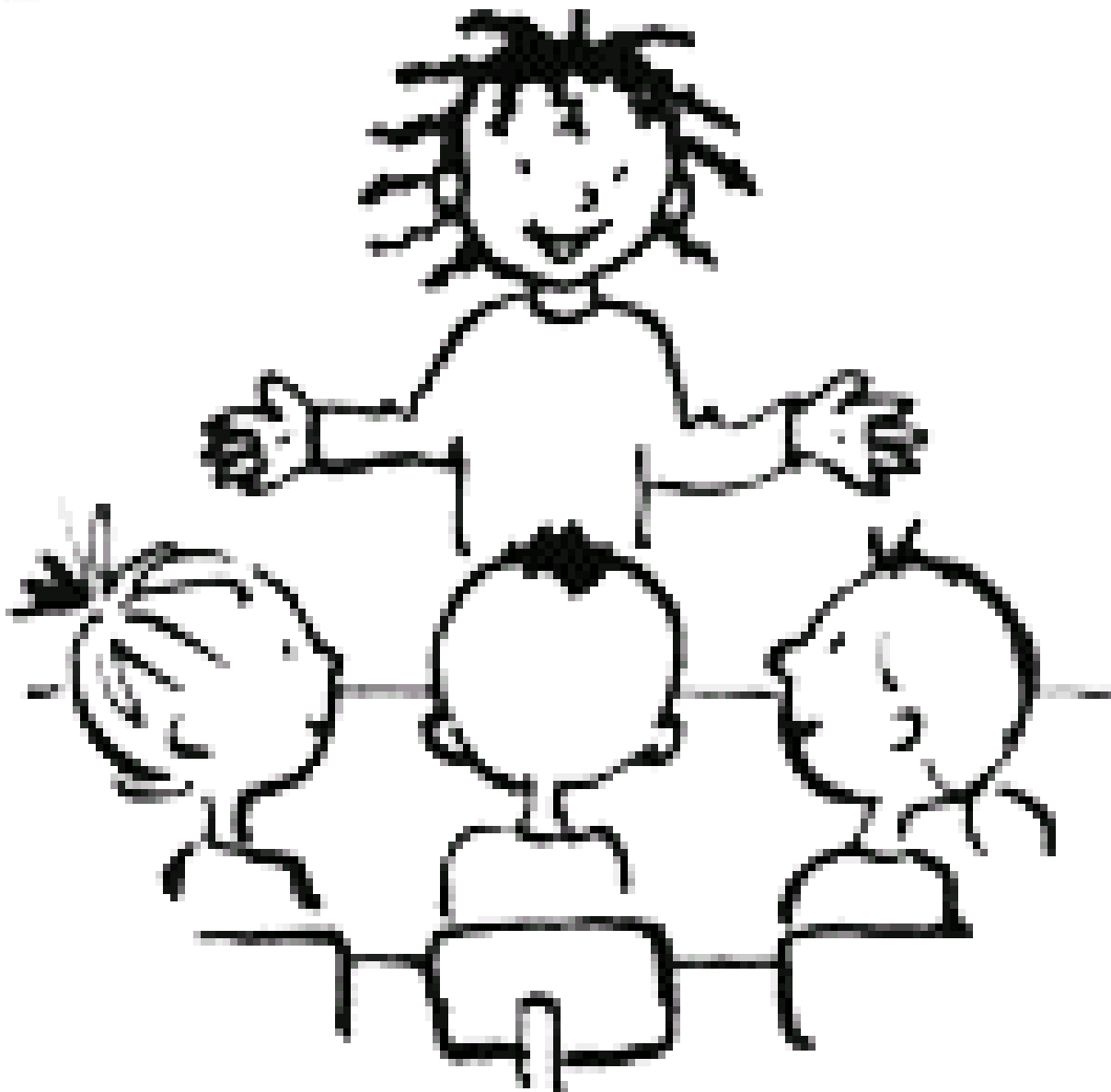
Aardig doen

Samen spelen en werken

Een taak uitvoeren

Jezelf presenteren

Een keuze maken

Opkomen voor jezelf

Omgaan met ruzie